

Kitap Eleştirisi

Özdemir AKBAL, ABD-Suudi Arabistan Siyasal İlişkileri Bir Uluslararası Politika Teorisi İncelemesi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2019, ISBN: 978-605-033-017-5

İlker LİMON¹

Taner KARAKUZU²

Türkiye’de siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplinlerinde genellikle Ankara eksenli çalışmalar neşredilmektedir. Bu durumun belki de en mühim nedeni aynı konularda hazırlanan lisansüstü tezlerin fazlalığıdır. Lisansüstü çalışmalarda ele alınan Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ilişkileri, Ankara’nın Avrupa Birliği (AB) politikası ya da Türkiye-Rusya münasebetleri gibi birbirini tekrarlayan konular hem yazında hem de raflarda sıklıkla yer almaktadır. Tenkiti yapılacak eser Türkiye dışındaki iki farklı devletin (ABD-Suudi Arabistan) politik münasebetlerini incelemesi bakımından oldukça önemlidir.

Yapıtın eleştirisine başlamadan önce ABD’nin bölgeye yönelik politikalarının Orta Doğu Devletleri açasından son derece önemli olduğunu belirtmekte fayda vardır. Çünkü uluslararası sistemin başat gücü olarak nitelenen Vaşington’un atacağı her adım bölgede kartların yeniden dağıtılacağı anlamı taşımaktadır. Bilhassa yeni açılan her petrol kuyusuyla birlikte Suudlar, bir yandan ekonomik olarak bağımsızlaşırlarken diğer taraftan da kabilecilik anlayışından doğabilecek çatışmalara karşı kendilerini koruyabilecek ABD gibi güçlü bir müttefik arayışına girmektedirler. Riyad’ın Vaşington ile 1930’lu yılların sonundan itibaren başlayan iktisadi, politik ve stratejik münasebetleri, zaman içerisinde iki devletin karşılıklı çıkarları doğrultusunda biçimlenerek iç birliğine dönüşmüştür. Ancak ikili münasebetler yüzünden her iki devletin yöneticilerinin de iç kamuoylarının baskısına maruz kaldıkları vurgulanmalıdır. Bu kısa bilgilendirmenin ardından Özdemir Akbal’ın kaleme aldığı “*ABD-Suudi Arabistan Siyasal İlişkileri Bir Uluslararası Politika Teorisi İncelemesi*” serlevhalı eserin mercek altına alınması zaruridir.

Eser, Muhammed Hüseyin Mercan danışmanlığında hazırlanan ve 2018 yılında kabul edilen “*Sistemik Uluslararası Politika Teorisi Bağlamında ABD-Suudi Arabistan İlişkilerinin Analizi*” başlıklı doktora tezinin yeniden gözden geçirilmesi ve genişletilmesi sonucunda 2019 senesinde okuyucuyla buluşturulmuştur. Kitap giriş ve sonuç bölümleri hariç dört ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesi “*Teorik ve Metodolojik Çerçevde Sistemik Yapı, Devlet ve Birimler*” (s.13-54) serlevhasıyla birinci bölümde incelenmiştir. Bu kapsamda kuramsal bir tartışma bağlamında sistemik yapının nasıl çalıştığı, devlet ve diğer birimlerin bu süreçten nasıl etkilendikleri sorularına yanıt aranmıştır.

“*Birimlerin Konumlanması*” (s.55-96) başlığı, çalışmanın ikinci ana bölümüdür. Burası esas itibarıyla kavramsal boyutun inşa edildiği kısımdır. Burada öncelikle güç dengesi kavramı tanımlanmış ardından mefhumun tarihsel gelişimine değinilmiştir. Ayrıca klasik gerçekçiliğin güç unsurları olarak nitelenebilecek ideoloji, ekonomi, karşılıklı bağımlılık, askerî güç gibi kavramlar tartışılmıştır.

Kitabın üçüncü ana bölümü “*ABD-Suudi Arabistan İlişkilerinin Sistemik ve Alt Sistemik Yapı Düzeyinde Analizi*” (s.97-176) serlevhasıyla kaleme alınmıştır. Akbal, çalışmasının bu kısmını sekiz alt başlıkta incelemiştir. Yazar öncelikle, Suudların devletleşmesinin temelini hazırlayan süreci kuramsal boyutla uygun biçimde masaya

¹ Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: ilkerlimon@trakya.edu.tr

² Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: tanerkarakuzu@trakya.edu.tr

yatırmaktadır. Aynı minvalde dönemin siyasi olayları ve uluslararası politika sahnesinde Vaşington yönetimi ile olan münasebetler ortaya konmuştur. Burada ilişkilerin petrole dayalı hammadde temini üzerinden geliştiği vurgulanmıştır.

“Öznelikler Açısından ABD ve Suudi Arabistan” (s.177-244) kitabın sekiz alt başlıktan oluşan son ana bölümüdür. Bu bölümde tümdengelim yöntemi kullanılarak sistemik yapıdan birim seviyesine doğru bir gidişat izlenmiştir. Bu sayede etkileşimin hangi şekilde gerçekleştiği ortaya çıkarılmıştır. Bu bölümün asıl gayesi Riyad ve Vaşington yönetimlerinin dış politika yapım sürecinde etkili olan özneliklerinin tespitidir. Akbal, bu merhalede iki devletin ideolojilerine ve dış politika yapım süreçlerine odaklanmıştır. İktisadi etkinliklerin sürdürülmesinde ihtiyaç duyulan askerî gücün tespiti bağlamında Amerikalıların ve Suudların silahlı kuvvetlerinin oluşumu tartışılmıştır. Kitap genel bir değerlendirmenin yer aldığı “Sonuç ve Bulgular” (s.245-250) serlevhasıyla nihayete erdirilmiştir.

Kitap hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplinlerinde eksik bir alanı doldurması hasebiyle son derece önemlidir. Yazarın, dış politika analiz düzeylerini örnek olaylar üzerinden eksiksiz yansıttığı hususunun altı çizilmelidir. Gene Akbal’ın konuyu bilimsel kaidelere uygun bir şekilde kaleme aldığı göze çarpmaktadır. Ancak kitap akademik camia düşünülerek neşredildiğinden alan dışı okuyucu açısından bazı kavramların net biçimde ele alınmaması bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Bu eksiklik uygun açıklamaların yapıldığı dipnotlarda giderilebilirdi. Diğer yandan yapının bazı kısımlarında şekli bozukluk (redaksiyon) ve dilsel sorunların (tashi) varlığı dikkat çekmektedir. Şayet kitabın bir sonraki baskısında bu sorunlar çözümlenirse eserin daha yetkin bir duruma geleceği söylenebilir.